

SOUČASNÉ NORMY PRO ROZVÁZÁNÍ PLATNÉHO NESVÁTOSTNÉHO MANŽELSTVÍ *IN FAVOREM FIDEI* PAPEŽSKOU DISPENSÍ

Martina Vintrová

V předchozím článku jsme stručně představili historický a doktrinální vývoj praxe rozvázání platného nespátostného manželství (tj. manželství uzavřeného mezi dvěma nepokřtěnými osobami, nebo mezi osobou pokřtěnou a nepokřtěnou) *in favorem fidei* papežskou dispensí. V následujícím textu se budeme zabývat současnými normami.¹ Normy se skládají z předmluvy a dvou kapitol, z nichž první stanoví základní předpoklady pro udělení dispense a druhá se zabývá diecézní fází procesu. Pro diecézní část procesu ještě byly později vydány Kongregací pro nauku víry *Note riguardanti gli aspetti documentali e procedurali delle cause in favore della fede*. Římská fáze procesu pak sleduje vlastní iter.

I. Předmluva

Předmluva, která předchází vlastní normativní ustanovení, má charakter historicko-právní a jejím cílem je začlenit institut rozvázání nespátostného manželství Římským biskupem do katolické nauky.² Potvrzuje princip, podle kterého každé manželství, v němž alespoň jeden z manželů není pokřtěn, může Svätý otec za určitých podmínek rozvázat. Dále je zde stručně představen vývoj praxe rozvázání nespátostného manželství od pavlovského privilegia přes možnost dispense v případě polygamie či pronásledo-

vání a věznění až k papežské dispensi. Na závěr je zařazena abrogační klauzule, jíž se ruší platnost předchozích norem. Po předmluvě následují dvě kapitoly, které nenesou žádný název, ale podle obsahu je můžeme rozlišit na základní normy a procesní normy.

II. Základní normy

Základní normy se skládají z deseti článků. V prvních třech jsou uvedeny podmínky pro platné udělení dispense a jsou zde jmenovány osoby a orgány kompetentní v příslušném procesu. Čl. 1 stanoví, že pouze papež může rozloučit nespátostné manželství.³ K platnosti takového rozloučení je třeba, aby dané manželství bylo uzavřeno v době, kdy alespoň jeden z manželů nebyl pokřtěn, a aby tento zůstal nepokřtěn během celé doby manželského soužití. Pokud se oba dva manželé nechají pokřtít, jejich manželství musí zůstat nekonzumané (pak už se jedná o svátostné manželství, které je absolutně nerozlučitelné).⁴

Kongregace pro nauku víry je kompetentní k tomu, aby prozkoumala jednotlivé případy a zvážila, zda budou předloženy Svätému otci. Rozhodnutí pro udělení dispense je poté plně na rozhodnutí Svätého otce.⁵

Pro zahájení procesu je kompetentní diecézní biskup a ti, kdo jsou mu podle kán. 368 kladení na roveň, nebo eparchiální biskup.⁶

Není upřesněno, zda je třeba podat žádost diecéznímu biskupovi domicilia nebo quasi-domicilia žádající strany, jako je tomu v případě řízení o dispens od manželství *ratum et consumatum*. Žádost je tedy možné podat u jakéhokoliv diecézního biskupa. V praxi probíhá většina procesů v diecézi, ve které žije žádající strana.⁷

Vedle podmínek nutných k platnosti udělení dispense, které se nacházejí v čl. 1, jsou zde dále uvedeny dvě podmínky *ad licitatem*: manželský život není možné obnovit a žadatel ani strana, se kterou hodlá žadatel uzavřít nové manželství, nezavinili výhradně či převážně rozpad manželství, od něhož se žádá dispens.⁸

Čl. 5–8 se týkají budoucího manžela žadatele. Jsou v nich zahrnuty dvě hypotézy: první se týká situace, kdy katolík chce uzavřít manželství s osobou nepokřtěnou nebo pokřtěnou nekatolicky. V tomto případě žadatel musí písemně prohlásit, že je připraven vyhýbat se všemu, co by mohlo ohrozit jeho víru, a nekatolická strana se rovněž písemně zaváže, že umožní katolickému manželovi svobodně praktikovat jeho víru a že jejich děti budou pokřtěny a vychovány v katolické církvi. Pro toto prohlášení se užívá termín *cautiones*.⁹

V druhém možném případě se žádá o rozvázání manželství uzavřené katolíkem s nepokřtěnou osobou s dispensí od manželské překážky *disparitas cultus*. Zásadou je, že druhé manželství, které chce strana žádající uzavřít, musí být svátostné. Žádost se tedy předloží Svatému otci pouze v případě, kdy katolická strana chce uzavřít nové manželství s osobou pokřtěnou (ať katolicky či nekatolicky), nebo pokud se nepokřtěná strana chce nechat pokřtít. Je třeba ovšem ověřit upřímnost takové konverze, neboť jen tak

můžeme mluvit o *favor fidei*.¹⁰ Pokud chce žadatel uzavřít nové manželství s katechumenem, nebo on sám je katechumenem, lze tak učinit až po přijetí křtu. V případě, že katechumen ze závažné příčiny nemůže přijmout křest před svatbou, je možné uzavřít manželství (s dispensí od manželské překážky *disparitas cultus*) pouze v případě, že existuje morální jistota o tom, že katechumen křest později přijme.¹¹ Nelze žádat o rozvázání manželství, které bylo uzavřeno nebo konvalidováno po udělení papežské dispense *in favorem fidei*. To se týká jak manželství žadatele či druhé strany, tak předchozího svazku budoucího manžela. Milost rozvázání nesvátostranného manželství lze jedné osobě udělit pouze jednou za život.¹²

Poslední dva články první části norem se týkají některých praktických aspektů. Čl. 9 se zabývá eventuálními povinnostmi žadatele vůči manželovi a dětem předchozího manželství a také možností nebezpečí skandálu při udělení dispense. Pokud se vyskytnou v obou těchto situacích těžkosti, má si biskup před zahájením procesu, nebo i během něho, vyžádat radu kongregace.¹³ Čl. 10 pak stanoví, že každá pochybnost o platnosti manželství, od kterého se žádá dispens, se má zmínit v aktech procesu.¹⁴

III. Procesní ustanovení

Druhá část Norem obsahuje procesní ustanovení pro vyšetření případu v diecézní fázi procesu. Stanoví, jak prakticky postupovat a na co se má vyšetřování zaměřit. Obecná procesní ustanovení Kodexu přitom zůstávají v platnosti. Kromě nich je třeba také zachovávat *Note riguardanti gli aspetti documentali e procedurali delle cause in favore della*

fede, vydané Kongregací pro nauku víry.¹⁵

Jedná se proces administrativní, ne soudní, a strany v procesu nejsou žalobce, který žádá ochranu svých práv, a žalovaný. Zde vystupuje žadatel, který prosí o udělení milosti, a *altera pars*. Není zde ustanoven soudce, aby rozhodl podle spravedlnosti, ale vyšetřovatel, který shromáždí důkazy potřebné pro udělení dispense, která je úkonem milosti, ne spravedlnosti.¹⁶

Tak jako v každém kanonickém procesu, je třeba začít podáním formální žádosti. V našem případě žadatel prostřednictvím biskupa adresuje Svatému otci písemnou žádost o rozloučení nesvátnostního manželství *in favorem fidei*. V žádosti musí být uvedena jména a adresy stran vystupujících v procesu (tj. žadatele a bývalého manžela, kterého zde nazýváme druhou stranou), dále fakta a důkazy ohledně neexistence křtu alespoň jednoho z manželů v době trvání manželství, fakta, která dosvědčují uzavření manželství a rozvod, a jméno, adresu a kanonický stav osoby, se kterou žadatel hodlá uzavřít nový sňatek (tzv. třetí strany). Žádost žadatel vlastnoručně podepíše a uvede místo a datum.¹⁷ Připojí k ní tyto dokumenty: doklad o uzavření manželství, jehož rozvázání je předmětem žádosti, sňubní protokol, ev. dispens od překážky *disparitas cultus*, potvrzení o křtu stran i jejich dětí, potvrzení o rozvodu, seznam svědků a jejich adresy.¹⁸ Žádost zašle diecéznímu biskupovi, který ji buď přijme nebo také odmítne.¹⁹

Za vedení vyšetřování je odpovědný diecézní biskup; může ho konat sám nebo jmenovat vyšetřujícího (instruktora). Kromě instruktora biskup jmenuje notáře a obhájce svazku (vždy písemně). Jejich přítomnost je povinná pod trestem neplatnosti akt. Protože se jedná

o administrativní proces, jehož cílem je dosažení milosti, nepočítá se s ustanovením patronů stran.²⁰

Cílem vyšetřování je shromáždění důkazních prostředků ohledně skutečností nutných k platnosti a dovolenosti eventuálního udělení dispense. Zopakujme, že k platnosti je nutné, aby alespoň jeden z manželů nebyl pokřtěn po dobu trvání manželství a v případě přijetí křtu, aby manželství nebylo konzumováno (tím by se stalo svátostným). Co se týče podmínek daných k dovolenosti, je třeba zjistit důvod rozpadu manželství, morální a civilní povinnosti žadatele k bývalému manželovi a jejich dětem, kanonický stav budoucího manžela, motiv žádosti, to, jak žadatel a budoucí manžel praktikují víru, a v případě katechumena upřímnost přání přijmout křest a jeho plánované datum. Tyto skutečnosti se dokazují svědectvími a písemnými dokumenty *ad normam iuris*, tedy podle ustanovení Kodexu kanonického práva a zvláštních norem vydaných pro tyto případy.

Svědectvími důkazy jsou výsledky procesních stran a svědků. Podle norem mají být vyslechnuti oba manželé (12, § 2), je tedy třeba dodržet ustanovení kán. 1509–1511 ohledně předvolání stran. Jestliže se druhá strana nebo svědci nechtějí nebo nemohou dostavit k vyšetřovateli, mohou být vyslechnuti jiným legitimním způsobem. Důležitá je upřímnost a autenticita výpovědi. Odpovědi prostřednictvím telefonu nebo dopisu je třeba hodnotit jako nejisté, protože je zde snadná možnost zneužití. Neúčast druhé strany musí být zanesena do akt. Žadatel však může z rozumného motivu požádat, aby druhá strana nebyla kontaktována. V tom případě instruktor zařadí do akt dokument, ve kterém vysvětlí důvody svého rozhodnutí druhou stranu ne-

obeslat.²¹ Jestliže druhá strana odmítá převzít předvolání nebo zabrání, aby jí bylo doručeno, považuje se za zákonně předvolanou (srov. kán 1510 CIC). I poté, co byla prohlášena její neúčast v procesu, však může být druhá strana vyslechnuta, pokud změní názor nebo pokud je nalezeno místo jejího pobytu, předtím neznámé. Instruktor však má zabránit eventuálnímu z této možnosti (srov. kán. 1593 §1 CIC).²² Také *pars desponsa* má být vyslechnuta jako jeden ze svědků.²³ Normálně jsou strany i svědci vyslýcháni instruktorem za účasti notáře podle otázek předem připravených instruktorem nebo obhájcem svazku. Obhájce svazku je k výsledku pozván. Během výsledku může instruktor položit další otázky *ex officio*. Jenom on se může přímo ptát: obhájce svazku může pokládat otázky jen jeho prostřednictvím. Po stranách i svědcích se žádá, aby složili přísahu, že budou mluvit pravdu (srov. kán. 1532 CIC). Pokud odmítnou, zaznamená se to v aktech.²⁴ Počet svědků není specifikován. Důležitější než počet je jejich kvalita, znalost faktů a důvěryhodnost. Podle principu *testis unus, testis nullus* je rozumné vyslechnout alespoň dva svědky. Výjimkou jsou kvalifikovaní svědci (srov. kán. 1573 CIC) nebo ustanovení ohledně výpovědi stran podle kán. 1536 §2 CIC.²⁵ V literatuře nalezneme různé případy těžkostí, které se v praxi mohou vyskytnout. Svědci např. trvají na tom, že na otázky odpoví jen po telefonu, potom ale odmítají svou výpověď podepsat před notářem nebo farářem. Při výsledku po telefonu existuje samozřejmě nejistota, zda odpovídá opravdu žádaná osoba, nebo někdo jiný. Problémy se vyskytují také při získání potvrzení o křtu nekatolického manžela a informací o jeho náboženském životě, kdy se lze někdy setkat s nezájmem,

ne-li s nepřátelstvím nekatolické křesťanské komunity. V tomto případě je lépe, když o potřebná potvrzení požádá sám žadatel a ne instruktor procesu.²⁶ Naši instruktoři by zajisté mohli dodat další příklady.

Dokumenty mají být dodány v originále nebo autentické kopii a potvrzeny notářem. Důkaz o neexistenci křtu se podává přímo prostřednictvím dokumentů a svědectví, nebo také nepřímo právními domněnkami, které potvrzují nebo nahrazují přímý důkaz. Neexistence křtu má být prokázána tak, aby byla odstraněna každá rozumná pochybnost. Svědky v této věci jsou zejména rodiče a příbuzní nepokřtěné strany a osoby, které ji dobře znají od dětství. Svědci jsou dotazováni nejen ohledně samotné neexistence křtu, ale také ohledně okolností, které ukazují na pravděpodobnost neexistence křtu, jako je např. křest rodičů, náboženský život v rodině, existence křtu sourozenců, důvod toho, že rodiče nedali své děti pokřtít.²⁷ Je třeba také projít matriky pokřtěných v místech, kde nepokřtěná strana žila v dětství, a v církvích, které případně navštěvovala či kde uzavřela manželství.²⁸ Pokud manželství bylo uzavřeno s dispensí od překážky *disparitas cultus*, je třeba získat kopii dispense a snubní protokol. Může se stát, že bude potřeba vyjasnit platnost křtu v určitých nekatolických společenstvích, např. u Svědků Jehovových.²⁹ Pokud druhá strana nebo její rodiče odmítají svědčit nebo prostě nekomunikují, je možné vyslechnout další svědky, kteří znali stranu v dětství a mohou dosvědčit neexistenci křtu a okolnosti, které tomu nasvědčují. Skutečnost neexistence křtu se může zakládat na domněnkách, ze kterých lze dovést důkaz, který vyloučí každou rozumnou pochybnost.³⁰

Druhým podstatným prvkem dokazování

je nekonzumace manželství po eventuálním křtu nepokřtěné strany. Pokud se nepokřtěný manžel nechá pokřtít v době, kdy se žádá o udělení dispense, je třeba mít informace a svědectví jak obou stran, tak svědků ohledně eventuálního soužití manželů ode dne zmíněného křtu, protože křtem obou manželů se jejich manželství stává svátostným a pokud spolu obě strany žijí, platí presumpce o konzumaci manželství podle kán. 1061 § 1 CIC a jejich manželství se v tom případě stává absolutně nerozlučitelným.³¹

Co se týče ostatních skutečností, které jsou objektem vyšetřování a jsou žádány již ne k platnosti, ale k dovolenosti udělení dispense, je třeba získat informace o životě druhé strany, především to, zda uzavřela po rozvodu nové manželství, aby se ověřila nemožnost obnovit manželské soužití se stranou žádající. Instruktor má také zjistit důvod rozvodu a míru zavinění každé strany. Norma rozlišuje mezi příčinou rozvodu a mezi vinou. Důležité je zjistit, na čí straně byla vina výhradně nebo z větší části. V případě pochybnosti, kdo zavinil výlučně či z větší části rozpad manželství, má privilegium víry přízeň práva. Je třeba předložit civilní rozvodový rozsudek nebo rozsudek o neplatnosti manželství civilní i kanonický a všech stran, tedy také ty, které se týkají třetí strany.³² Dále instruktor uvede, zda žadatel měl v manželství s druhou stranou děti, a jak je nebo bude – samozřejmě podle konkrétních možností – postaráno o jejich náboženskou výchovu a jak jsou plněny morální a civilní závazky vůči předchozímu manželovi a jejich společným dětem. Smyslem tohoto nařízení je povinná spravedlnost, jejíž neplnění by mohlo být příčinou skandálu nejen mezi věřícími.³³

Čl. 21 Norem se zabývá možností konverze

a křtu žadatele nebo budoucího manžela. Pro udělení dispense *in favorem fidei* je nutná upřímná konverze. Není řečeno, zda se jedná o konverzi ke katolické církvi, křest může být udělen i v jiné křesťanské denominaci, kde se uděluje platný křest. Instruktor se dotáže na to, zda a kdy chce dotyčná osoba přijmout křest. Zvláště je stanoveno, že ohledně motivace křtu a čestnosti stran má být dotázán farář jako kvalifikovaný svědek. Pokud pochybnost o upřímnosti křtu zůstává, biskup žádost o dispens na kongregaci nezašle.³⁴ Ve stejném duchu pak čl. 22 žádá svědectví a dokumenty, které se týkají náboženského života žadatele a budoucího manžela. Výslovně se žádá, aby do akt byly zařazeny dokumenty o křtu nebo plném přijetí do katolické církve. Kongregace doporučuje, aby do akt byly zařazeny také dokumenty o křtu dětí narozených v manželství, jsou-li ještě nezletilé.³⁵ *Note* upřesňují, že budoucí manžel musí být vždy formálně dotazován ohledně eventuálních povinností žadatele, které plynou z jeho prvního manželství, a dále ohledně manželství žadatele a ohledně jeho i svého náboženského života.³⁶

Čl. 23–24 se zabývají konečnou fází diecézního procesu. Po uzavření vyšetřování nenásleduje publikování akt.³⁷ Po shromáždění svědectví a dokumentů instruktor napíše zprávu, ve které ukazuje, jak postupoval při vyšetřování, jak naplnil podmínky dané normativou, popisuje a hodnotí kvalitu svědectví, zdůvodňuje, proč ev. někteří svědci nevypovídali nebo proč bylo ev. pomínuto pátrání po dokumentech ohledně křtu. Potom instruktor předá akta obhájci svazku, který připraví své *animadversiones*, ve kterých uvede ev. důvody proti udělení milosti. Všechna akta jsou poté předána diecéznímu biskupovi, který připraví *votum pro rei veritate*,³⁸

ve kterém na základě akt oznamuje, zda byly naplněny podmínky pro udělení milosti rozvázání manželství a zvláště zda byly podepsány *cautiones*. Má zmínit jakoukoliv pochybnost, která vyvstala ohledně platnosti manželství. Vyjádří své mínění ohledně žádosti a motivy, pro které dispens doporučuje. Jasně označí současný kanonický stav zainteresovaných stran a uvede, zda žadatel již atentoval nové manželství nebo zda je jisté či pravděpodobné, že již s třetí stranou žije. Dále se vyjádří ohledně nebezpečí skandálu, který by ev. mohl udělením dispense vzniknout a také ohledně jakékoliv pochybnosti o upřímnosti konverze žadatele nebo třetí strany a ohledně ev. těžkostí, které mohou vyvstat ze závazků žadatele z jeho předchozího manželství.³⁹ Votem biskupa se uzavírá diecézní část procesu. Biskup zašle na Kongregaci pro nauku víry tři exempláře akt spolu se svým votem a *animadversiones* obháje svazku. Přiloží seznam všech dokumentů, svědectví a dalších listin, které akta obsahují, a vyplněné *sommario*. Každá strana akt musí být očíslována. Dokumenty mají být úplné a kopie autenticky ověřené biskupským notářem. Akta se přeloží do jednoho z jazyků schválených Římskou kurií a přiloží se k nim prohlášení s přísahou o věrnosti.⁴⁰

IV. Římská fáze procesu

Po diecézní fázi následuje fáze římská.⁴¹ Nejprve se akta zaregistrují v protokolu a přidělí se jim číslo spolu s písmenem M, které znamená, že případ náleží Úřadu pro manželské záležitosti. Toto číslo se pak používá v korespondenci s diecézí.⁴² Pokud se jedná o urgentní případ, např. v případě vážné nemoci jedné ze stran nebo jejich příbuzných, anebo

pokud byla překážka předchozího manželství objevena krátce před plánovaným sňatkem, či pro jiný důvod, je to třeba z praktických důvodů viditelně označit na obálce akt.⁴³

Dále je jmenován ochránce svazku. Jeho úkolem je ukázat na vše, co by oponovalo udělení dispense. Po prozkoumání akt je spolu se svými *animadversines* vrátí kongregaci a prefekt kongregace jmenuje *ad hoc* tři osoby, které případ prostudují a zjistí, zda existují všechny náležitosti *in iure* a *in facto* pro udělení dispense. Nakonec komise těchto tří osob za předsednictví vedoucího úřadu pro manželské záležitosti kongregace případ prodiskutuje a hlasuje se o něm. Obvykle se na jednom zasedání neprobírá více než 15 případů. Závěrečné rozhodnutí zní buď *Pro Gratia*, nebo *Dilatata et compleantur acta* v případě, že je potřeba doplnit vyšetřování, anebo *Negative*, pokud se většinou hlasů rozhodne, že kauza nebude předána Svatému otci. Každé rozhodnutí musí být odůvodněné.⁴⁴ ⁴⁵

V případě rozhodnutí *Pro Gratia* prefekt kongregace předloží žádost Svatému otci během audience a ten svobodně rozhodne o udělení či neudělení dispense.

Rozhodnutí Svatého otce.⁴⁶ Okamžikem tohoto rozhodnutí, pokud bylo kladné, je manželství rozvázáno. Podle ustanovení kán. 1085 §2 CIC však strany nemohou dovoleně uzavřít nové manželství, pokud se o udělení milosti zákonně a s jistotou nedozví. Normálně to v praxi znamená, že strany mohou uzavřít manželství poté, co obdrželi reskript nebo hodnověrnou informaci od kompetentní autority, že reskript byl podepsán.⁴⁷ Pokud tedy Svatý otec milost udělí, úřad pro manželské záležitosti sestaví reskript, který se zašle diecéznímu biskupovi. Ten pak informuje žadatele. Není povinen informovat o udělení

dispenze také druhou stranu, pokud to není možné. Pokud jedna ze stran je katolíkem, informace o rozvázání manželství je potřeba co nejdříve oznámit faráři místa, kde tato strana obdržela křest, aby se dispens co nejdříve zaznamenala do matriky pokřtěných a oddaných. Pokud budoucí manžel je nekatolíkem, reskript zároveň obsahuje dispens od překážky *disparitas cultus* či *mixta religio*. V reskriptu je také uveden poplatek kongregaci.⁴⁸ K reskriptu jsou připojeny čtyři pastorační poznámky. První hovoří o pokání pro ty katolíky, kteří neplatně uzavřeli druhé manželství s nekatolíkem před obdržením reskriptu. Takovým pokáním může být např. účast na mši svaté několikrát za týden po určité době, adorace Nejsvětější Svátosti, vykonání pouti, nějaký skutek lásky apod. Druhá poznámka ukládá, že obsah reskriptu se má pokud možno sdělit druhé straně v procesu. Třetí poznámka se týká případu, kdy strana konvertovala ke katolické víře. Připomíná se jí povinnost, aby se snažila, pokud je to možné, přivést k víře i děti ze svého prvního manželství. Poslední poznámka zmiňuje povinnost katolické strany snažit se o konverzi svého nekatolického manžela modlitbou a dobrým příkladem.⁴⁹ Případy obtížné z doktrinního nebo právního hlediska jsou dány k prozkoumání shromáždění kongregace. Případy zvláště obtížné z doktrinního hlediska se dávají k posouzení kardinálům. Jejich rozhodnutí ale vždy podléhá potvrzení Svatého otce. Po uzavření procesu kongregace uchová jeden výtisk akt ve svém archivu a ostatní dva zničí.⁵⁰

V. Zajímavosti a nepříliš obvyklé případy

Příklady případů, které se něčím vymykají

z běžné praxe, jsme uvedli stručně již v předchozím článku. Vzhledem k tomu, že tento článek je zaměřen prakticky, dovolíme si je zde zopakovat a doplnit.

Nežřídka se stává, že žadatel chce uzavřít manželství s jinou osobou, než která je původně uvedena v jeho žádosti. Podle praxe kongregace je třeba v tomto případě podat Svatému otci novou žádost, ve které ho žadatel informuje o této změně a o důvodech, které k ní vedly. Poté je provedeno dodatečné vyšetřování ve všem, co je třeba, také ohledně osoby nového partnera, nebo se alespoň podle konkrétních okolností vyžádá svědectví faráře nebo *cautiones*. Vždy je třeba ověřit, zda je nový partner pokřtěn a zda ev. neměl podíl na rozpadu manželství žadatele.⁵¹ Pokud budoucí manžel zemře před obdržením reskriptu, vrátí se tento kongregaci a pokud chce žadatel uzavřít nové manželství s další osobou, podá novou žádost. V případě, že chce uzavřít manželství s katolíkem, vyžaduje se svědectví faráře o jeho křesťanském životě; v případě, že nový partner je nekatolickým křesťanem, žádá kongregace potvrzení o jeho křtu a *cautiones*.⁵² Je praxí kongregace a shodují se na tom i autoři, že nelze žádat rozvázání manželství pouze z důvodu svědomí, pokud člověk nemá úmysl uzavřít druhé manželství s konkrétní osobou.⁵³ V historii však lze nalézt několik případů, kdy byla dispens udělena bez toho, že by žadatel měl v úmyslu uzavřít druhý sňatek s konkrétní osobou. V r. 1964 Pavel VI. udělil takovou dispens francouzské katoličce a v r. 1976 katoličce z diecéze Portland, která slíbila, že pokud se provdá, vezme si katolíka, protože měla špatnou zkušenost z předchozího manželství s nepokřtěným mužem. V jiném případě však byla odmítnuta žádost muže, který žádal o dispens s tím, že je

obtížné navázat vážnou známost s katolickou dívkou, když tato ví, že je vázán předchozím manželstvím.⁵⁴ Mezi žádostmi najdeme také případy, kdy žadatel žádá o rozvázání svého nesvátostného manželství *in favorem fidei*, protože chce vstoupit do řeholního institutu nebo přijmout svěcení. V r. 1982 papež Jan Pavel II. udělil takovou dispens ženě, která se chtěla stát řeholnicí.⁵⁵ V současnosti se v těchto případech neuděluje milost rozloučení manželství, ale dispens od dané překážky (*impedimentum vinculi*) a kompetentní v takových případech je Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života nebo Kongregace pro bohoslužbu a svátosti.⁵⁶ Mezi ojedinělé případy patří neplatné udělení dispense. Stalo se tak např. v případě, který se v literatuře nazývá *Pinckneyville Privilege*.⁵⁷ Tribunál v příslušné diecézi dovolil ženě pokřtěné v baptistické církvi, jejíž křest byl pochybný a která byla rozvedená z manželství s mužem, u něhož byla též pochybnost o platnosti křtu, uzavřít platné manželství s katolíkem. Odvolával se přitom na kán. 1127 CIC 1917. Diecézní biskup byl ovlivněn chybným učením jistého P. Donovana ohledně platnosti křtu baptistů a ohledně aplikace kán. 1127. Kongregace potvrzuje, že rozloučení manželství ordinářem je chybou a dovolení bylo uděleno neplatně, avšak rozhoduje nechat manžele *in bona fide*.⁵⁸ Zajímavý je také případ *sanatio in radice* po rozloučení manželství *in favorem fidei*. Nepokřtěná žena (její matka byla katoličkou, ale manžel jí nedovolil nechat děti pokřtít) uzavřela manželství s nepokřtěným mužem z důvodu těhotenství. Manželství se po krátkém čase rozpadlo kvůli nevěře manžela a jeho neschopnosti starat se o rodinu. Potom žena uzavřela další manželství s nepo-

křtěným mužem. Později se nechala pokřtít. Její biskup usoudil, že byly naplněny všechny požadavky pro udělení *privilegia paulina*, a také platnost jejího prvního manželství byla pochybná. Její druhý manžel však nesouhlasil s konvalidací, protože byl pevně přesvědčen o platnosti jejich manželství. Na kurii tedy začal proces žádosti o dispens *in favorem fidei*. Dispens byla udělena zároveň s dispensí od překážky *mixta religio* a se *sanatio in radice* druhého manželství žadatelky.⁵⁹

Závěr

Nebylo by moudré protahovat již tak dosti rozsáhlý text. Proto si na závěr dovolím jen vyjádřit svou radost nad tím, že církev disponuje možností rozvázat nesvátostná manželství *in favorem fidei* a řešit tak řadu komplikovaných manželských situací. Při studiu konkrétních případů se pak stále znovu raduji z toho, že v církvi existuje opravdu pastýřský přístup k lidem zraněným svou životní situací nebo hříchem, a stále znovu se učím, jak je potřeba postupovat v jednotlivých případech citlivě a s ohledem na konkrétní okolnosti.

Poznámky

¹ *Normae de conficiendo processu pro solutione vinculi matrimonialis in favorem fidei* byly definitivně schváleny Svatým otcem na audienci dne 16. února 2001 a promulgovány dne 30. dubna 2001. Stejně jako tomu bylo v případě předchozích norem, ani tyto nebyly publikovány v *Acta Apostolicae Sedis*, ale byly zaslány přímo diecézním biskupům a eparchům, a to z obavy, aby se mylně nešířil názor, že „*Ecclesia impio divortiorum usui sua praxi faveat*“. Srov. kán. 8 CIC; Paolo MONETA, *Le nuove norme per lo scioglimento del matrimonio in favore della fede*, in: *Il Diritto ecclesiastico* 113, 2002, s. 1332–1333.

² Srov. Tarcisio BERTONE, *La competenza e la prassi della Congregazione per la Dottrina della Fede, Procedure speciali*, in: *Quaderni dello Studio Rotale* 11, 2001, s. 40.

³ Ohledně možnosti delegování této moci se vedou diskuse. V současnosti převládá názor, že z právního hlediska je delegování, *at ad actum* nebo *ad omnia*, možné, není však vhodné. Viz např. Matteo VISIOLI, *La delega della potestà nello scioglimento del matrimonio non sacramentale. Ipotesi dottrinali*, in: *Quaderni di diritto ecclesiale* 22, 2009, s. 20–37.

⁴ Srov. T. BERTONE, *La competenza...*, s. 41; Janusz KOWAL, *Nuove «Norme per lo scioglimento del matrimonio in favorem fidei»*, in: *Periodica* 91, 2002, s. 488–498; P. MONETA, *Le nuove norme...*, s. 1333. V Normách z r. 1934 a v Instrukci z r. 1973 se tyto dvě podmínky uvádějí jako podmínky *sine qua non*. V současných Normách se užívá spojka *dummodo*, která podle kán. 39 označuje podmínku nutnou k platnosti. Kowal považuje předchozí formulaci za vhodnější, protože jasněji vyjadřuje absolutní nutnost splnění těchto dvou podmínek. Srov. J. KOWAL, *Nuove «Norme per lo scioglimento del matrimonio in favorem fidei»*, s. 488–498.

⁵ Autoři si všimají možného konfliktu kompetencí: dispens od platného nedokonaného manželství, což může být také manželství mezi nepokřtěnými, patří do kompetence Kongregace pro bohoslužbu a svátosti. Srov. čl. 67 Apostolské konstituce *Pastor bonus*; SECRETARIA STATUS, *Rescriptum ex audientia Exorta quaestione, de opportunitate trasferendi competentiam circa causas inconsummationis matrimonii ad unam tantum Sancram Congregationem*, 15. února 1973, in: *Acta Apostolicae Sedis (AAS)* LXV, 1973, s. 602; G. ANGELO – O. PEPE, *Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti*, in: Pio Vito PINTO (ed.), *Commento alla Pastor Bonus e alle norme sussidiarie della Curia Romana, (Studium Romanae Rotae. Corpus Iuris Canonici III)*, Città del Vaticano 2003, s. 95; dále např. J. KOWAL, *Nuove «Norme per lo scioglimento del matrimonio in favorem fidei»*, s. 489–490, pozn. 6; Luigi SABBARESE – Elias FRANK, *Scioglimento in favore fidei del matrimonio non sacramentale. Norme e procedura*, Roma 2010, s. 44.

⁶ Ne však generální či biskupský vikář bez speciálního pověření. V případě sede vacante může žádost přijmout administrátor diecéze. To je změna oproti předchozím normám, kdy kompetentním k zahájení procesu byl místní ordinář. Srov. Alan MCCORMACK, *A Commentary on the Norms for Favor of the Faith*, s. 278–279; K. M. AMBORSKI, *The development of the process for the dissolution of the matrimonial bond in favour of the faith. Excerpta ex Dissertatione ad Doctoratum in Iure Canonico*, Roma 2004, s. 321.

⁷ Srov. kán. 1699 § 1 CIC; J. KOWAL, *Nuove «Norme per lo scioglimento del matrimonio in favorem fidei»*, s. 490–

491. V textu pro všechny zde jmenované dále používáme pouze výrazu „diecézní biskup“.

⁸ Udělení dispense je milost, ne právo, a je tedy potřeba zabránit skandálu, který by mohl nastat při udělení dispense osobě, která zavinila rozpad manželství svým hrubým nemorálním chováním nebo umožnit touto dipensí uzavření manželství osobě, která rozpad vztahu žadatele zavinila. Podle dané normy nemá být žadatel vinen rozpadem manželství „výhradně či převážně“. Jak si všimá Moneta, může být zvenku těžké hodnotit odpovědnost každého z manželů na rozpad manželství, neboť zde mohou hrát roli velmi osobní záležitosti. Proto vidí jako vhodné použití výrazů „výhradně či převážně“, neboť tím se do popředí našeho zájmu dostává pouze velmi závažné chování, které mělo negativní dopad na normální manželský život a za něj nese osobní odpovědnost jeden z manželů. Protože se ale v křesťanském životě počítá také s lítostí, obrácením a pokáním, je možné udělit dispens od manželství i v případě, že žadatel zavinil hrubým způsobem rozpad svého manželství. To odpovídá i konceptům *salus animarum a favor fidei*. Srov. P. MONETA, *Le nuove norme...*, s. 1335–1336; L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 45–46.

⁹ Nejedná se o pouhé prohlášení nekatolické strany, že byla informována o závazcích katolického manžela, jak je tomu v případě žádosti o dispens od překážky *disparitas cultus*, ale o prohlášení, že opravdu umožní katolickému manželovi praktikování jeho víry a že umožní křest a výchovu jejich dětí v katolické církvi. V případě žádosti o dispens od překážky *disparitas cultus* se jedná o umožnění naplnění přirozeného práva na manželství, zatímco rozvázání nesvatostného manželství může být ospravedlněno, pouze pokud z něj plyne duchovní dobro. Toto prohlášení nekatolické strany se nevyžaduje pro platnost dispense, ale podle současné praxe se bez něj dispens neuděluje. Je to pochopitelné, vždyť motivem dispense je *favor fidei*. Pokud lze rozumně předpokládat, že manželé, vzhledem ke svému věku již pravděpodobně děti mít nebudou, lze prohlášení týkající se křtu a výchovy dětí vynechat. Srov. J. KOWAL, *Nuove «Norme per lo scioglimento del matrimonio in favorem fidei»*, s. 493; A. MCCORMACK, *A Commentary...*, s. 309–311; P. MONETA, *Le nuove norme...*, s. 1337–1338; L. SABBARESE, *Lo scioglimento dei matrimoni non sacramentali in favore fidei*, Roma 2005, s. 46.

¹⁰ Srov. J. KOWAL, *Nuove «Norme per lo scioglimento del matrimonio in favore fidei»*, s. 495–498; P. MONETA, *Le nuove norme...*, s. 1336–1337; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 47–50. Jinak je tomu v případě rozloučení manželství dvou nepokřtěných, z nichž ani jeden z nich se nechce nechat pokřtít. Takové manželství je možné rozloučit *in favorem fidei* budoucího katolického manžela. SABBARESE a FRANK poznamenávají, že tento princip může působit problémy v zemích, kde jsou katolíci a křesťané vůbec v menšině. Může se stát, že žadatel nemá možnost uzavřít manželství s pokřtěnou osobou. Biskupská konference Zambie žádala o abrogaci tohoto ustanovení, ale Kongregace pro nauku víry odpověděla ve svém dopise z 19. října 1977 negativně. Srov. L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 196; L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 47.

¹¹ Srov. L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 49.

¹² Srov. A. MCCORMACK, *A Commentary...*, s. 283; John J. KENNEDY, *The Dissolution of Marriage in Favor of the Faith. New Norms invite a new Look a tour Practice*, in: *CLSA Proceedings* 67, 2005, s. 137.

¹³ Srov. J. KOWAL, *Nuove «Norme per lo scioglimento del matrimonio in favorem fidei»*, s. 499–500; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 51.

¹⁴ V předchozí Instrukci z r. 1973 bylo řečeno, že v tomto případě je udělení dispense snadnější, nově Normy ale toto prohlášení neopakují. Srov. L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 52.

¹⁵ Srov. CONGREGATIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Note riguardanti gli aspetti documentali e procedurali delle cause in favore della fede*, in: J. KOWAL, *Le Norme per lo scioglimento del matrimonio in favorem fidei – parte procedurale*, in: *Periodica* 93, 2004, s. 320–322; Piero AMENTA, *Le procedure amministrative in materia di diritto canonico: storia, legislazione e prassi*, Città del Vaticano 2008, s. 96; J. KOWAL, *Le Norme per lo scioglimento...*, s. 269; P. MONETA, *Le nuove norme...*, s. 1343; L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 56–59.

¹⁶ Srov. J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 269–272; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 53.

¹⁷ Srov. A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 271–272.

¹⁸ Srov. J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 322; A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 272; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 54.

¹⁹ Např. pokud v něm chybí základní informace nebo pokud dispens nelze udělit. V tom případě může žadatel podat žádost jinému biskupovi nebo podat správní odvolání na Kongregaci pro nauku víry. Srov. J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 285.

²⁰ Instruktorem má být jmenována osoba vynikající dobrými mravy, znalostmi a rozvahou. Může jím být klerik i laik, muž i žena, bez toho, že by se nějakému životnímu stavu dávala přednost. Může být vybrán ze soudců diecézního tribunálu nebo z osob k tomu určených biskupem. Je to novinka vzhledem k Instrukcím z r. 1973, podle kterých mohl být instruktorem jmenován pouze *ecclesiasticus vir*. Jmenování má být uděleno písemně může být obecné nebo *ad casum*, také s možností subdelegace. Také notář a obhájce svazku mohou být ustanoveni stabilně, nebo *ad casum*, je třeba, aby byli jmenováni před zahájením vyšetřování. Srov. kán. 1428 § 2 CIC; CONGREGATIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Note...*, s. 320–321; L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 53–54; A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 286.

²¹ V literatuře nalezneme např. případ, kdy žadatelka uzavřela manželství s „fanatickým muslimem a velmi komplikovaným a mstivým mužem“, a obávala se, že pokud by se dozvěděl o podání žádosti, přerušil by veškeré její styky s jejich společným synem, kterého unesl do své rodné země. Srov. CONGREGATIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Responsum, 8 May, 1989*, in: William A. SCHUMACHER – Lynn JARRELL (eds.), *Roman Replies and CLSA Advisory Opinions 1989*, Washington 1989, s. 29–30.

²² Srov. Frederick EASTON, *Favor of the Faith Cases and the 2001 Norms of the Congregation for the Doctrine of the Faith*, in: *CLSA Proceedings* 64, 2002, s. 103–105; J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 143; A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 292–295.

²³ Srov. CONGREGATIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Note...*, s. 323; A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 302.

²⁴ Srov. A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 291–292; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 69.

²⁵ Srov. A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 296–297; J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 143–144.

²⁶ Srov. F. EASTON, *Favor...*, s. 103–106; J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 149–151.

²⁷ Srov. J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 290–291; A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 297. Kennedy ve svém komentáři velmi prakticky ukazuje jakým způsobem svědky vyslýchat, abychom obdrželi odpovědi na potřebné otázky. Srov. J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 149–151.

²⁸ V České republice se ukázalo jako nezbytné zkoumat křestní matriky v místě pobytu prarodičů. Často se z obavy před komunistickým pronásledováním děti křtily na žádost babičky, také aniž o tom rodiče věděli. V plzeňské diecézi se vyskytl případ, kdy sama druhá strana i její rodiče podali prohlášení o tom, že nebyla pokřtěná, avšak záznam o křtu se našel ve farních záznamech, protože bylo známo, že farář v padesátých letech křtil novorozence přímo v porodnici. Easton uvádí další případ, kdy odhalení existence křtu bylo pro dotyčné velkým překvapením, jednalo se ale o omyl v identitě. Jindy byl zápis o udělení křtu připraven předem, ale ke křtu nakonec nedošlo. Srov. F. EASTON, *Favor...*, s. 106. Mezi odpovědmi Kongregace pro nauku víry najdemé take případ, kdy žadatel prohlašuje svůj křest za neplatný, protože ho přijal pouze proto, aby upokojil svou tchyni. Neplatnost jeho křtu byla prokázána. Srov. *The Canon Law Digest*, VII, 1975, s. 770.

²⁹ Srov. např. odpovědi Kongregace pro nauku víry v *The Canon Law Digest*, VI, 1969, s. 651–658, nebo odpověď této kongregace ohledně platnosti křtu presbyteriánů, metodistů, mormonů atd., které jsou citovány v A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 298–299 a v L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 101.

³⁰ V jednom dokumentu Svatého oficia z r. 1883 jsou uvedeny hlavní domněnky, které nepřímou ukázkou na neexistenci křtu, např. pokud oba rodiče byli členy „sekt“, která odmítala křtít děti nebo odmítala křest vůbec apod. Uvádí také situace, ze kterých lze usoudit existenci křtu, např. když rodiče byli aktivními členy „sekt“, která křtila děti. Říká se zde však, že *casu quo nulla pro baptismo militat praesumptio, applicando est regula: factum non praesumitur, sed probandum est*. Srov. L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 66–67.

³¹ Srov. J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 296–297; L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 67–70.

³² Srov. kán. 1150 CIC; J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 299; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 78. A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 299–300; L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 70. V r. 1977 byla v jednom případě žádost dispens zamítnuta z důvodu hrubého zavinění žadatele na rozpadu manželství. Srov. *The Canon Law Digest*, VIII, 1978, s. 1187–1188.

³³ Srov. J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 303; L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 71–73.

³⁴ Kromě faráře mohou být dotázáni v této věci také další kněží nebo laici, kteří se podílejí na katechezi katechumena. Srov. J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 303; L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 73–76.

³⁵ Srv. J. KOWAL, *Le Norme per lo scioglimento*, s. 304; L. SABBARESE, *Lo scioglimento*, s. 82–83.

³⁶ Srov. CONGREGATIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Note...*, s. 323.

³⁷ Autoři tuto skutečnost srovnávají s procesem *super rato* a považují odůvodnění dané v tomto procesu, to jest zabránění nebezpečí podplacení svědků a také to, že se jedná o milost, na niž nikdo nemá právo, a ne o proces, ve kterém je třeba stanovit práva účastněných stran. Vyšetřovatel však může, analogicky s procesem *super rato*, rozumně pomoci stranám předejít ev. těžkostem které by z nepublikování akt vyplynuly. Srov. T. BERTONE, *La competenza...*, s. 43; J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 305; A. McCORMACK, A

Commentary..., s. 312; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 86.

³⁸ Srov. CONGREGATIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Note...*, s. 321; P. AMENTA, *Le procedure*, s. 99–100; J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 304–310; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 85–89.

³⁹ Srov. CONGREGATIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Note...*, s. 321.

⁴⁰ *Note* podávají pořadí, ve kterém mají být dokumenty pro snadnější zpracování uspořádány: 1. *Sommario*, 2. *Žádost*, 3. *Jmenování*, 4. *Svědectví žadatele a druhé strany*, 5. *Dokumenty a další výsledky vyšetřování ohledně křtu*, 6. *Svědectví svědků*, 7. *Svědectví třetí strany a příslušné dokumenty, které se jí týkají*, 8. *Písemnosti ohledně náboženského života stran*, 9. *Zpráva instruktora*, 10. *Ani-madversio-nes* obhájce svazku, 11. *Votum biskupa*, 12. *Ověření akt*, 13. *Obsah*. Srov. CONGREGATIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Note...*, s. 324; J. KOWAL, *Le Norme...*, S. 309, nota 123. Ze svého pohledu notářky jmenované v několika kauzách bych chtěla ocenit precísní formulaci *Somm-aria* připraveného kongregací, protože jeho vyplnění skutečně poskytne jasný přehled o základních údajích případu a je pomůckou při ověření, zda byly opravdu shromážděny všechny požadované dokumenty. Po určitou dobu Kongregace pro nauku víry okružním listem z 24. září 1966 a 10. listopadu 1966 dala dovolení, aby se ke Svatému stolci zaslalo pouze krátké shrnutí případu, *votum* biskupa a *ani-madversationes* obhájce svazku. Výsledky stran a svědků bylo možné prezentovat pouze ve formě tzv. *positiones*. Od r. 1968 však kongregace znovu požaduje zaslání celých akt. Srov. *The Canon Law Digest*, VI, 1969, s. 843–844; A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 314.

⁴¹ Stejně jako v ostatních případech tohoto typu, tj. *dispens* od nekonzumaného manželství, neplatnosti ordinace, ztráta duchovního stavu. Srov. P. AMENTA, *Le procedure...*, s. 96.

⁴² Registrace se koná jak ručně, tak pomocí počítače, kde se zaznamená každý pokrok v procesu. Pro každý případ se připraví desky, na které se poznamenají základní data případu. Srov. J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 132.

⁴³ Srov. Tamtéž, s. 158–159; W. KOWAL, *Quelques remarques sur la discipline de la dissolution de mariages en faveur de la foi*, in: *Studia canonica* 43, 2009, s. 181.

⁴⁴ Srov. J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 132–134; J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 311–312; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 95. Amenta uvádí podle mého názoru velmi užitečné příklady, které ilustrují problematiku a těžkosti, se kterými se může instruktor setkat, nebo které objasňují styl Kongregace pro nauku víry. Ukazuje, jak je v některých případech obtížné opatřit potřebné dokumenty a svědectví a jak je nutno získat morální jistotu z jiných indicií. Problémy také působí nedostatečná znalost problematiky v diecézích. Srov. P. AMENTA, *Le procedure...*, s. 104–110.

⁴⁵ Srov. J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 133; A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 317; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 95.

⁴⁶ Srov. A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 317; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 95–96.

⁴⁷ Srov. kán. 62 CIC; J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 318. Ohledně výjimek srov. L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 98.

⁴⁸ Podle jednoho reskriptu Svatého oficia z r. 1961 má být udělení *dispense* vždy oznámeno druhé straně, zvláště když tato uzavřela druhé manželství s katolíkem. Mohou se ale vyskytnout výjimečné okolnosti, kdy to není vhodné, např. pokud oznámení obdržení *dispense* druhé straně může vyprovokovat nenávisť vůči církvi nebo by znamenalo vážné potíže pro žadatele. Proto Svaté officium ve své odpovědi z r. 1962 odpovídá na dotazy biskupů větou, že *gratia intelligitur communicanda iuxta prudens iudicium Ordinarii*. Srov. *The Canon Law Digest* V, 1963, s. 548–549; I. GORDON, *De processu ad obtinendam dissolutionem matrimonii non sacramentalis in favorem fidei*, in: *Periodica* 79, 1991, s. 564; A. SILVESTRELLI, *Scioglimento del matrimonio in favorem fidei*, in: KOL. AUT., *I procedimenti speciali nel diritto canonico*, Città del Vaticano 1992, s. 202; J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 312–313; L. SABBARESE, *Lo scioglimento...*, s. 95–102.

⁴⁹ Srov. J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 157; A. McCORMACK, *A Commentary...*, s. 320–322.

⁵⁰ V minulosti byl kardinálům předložen např. případ osoby, která chtěla vstoupit do řeholního institutu, nebo pochybnost ohledně platnosti křtu uděleného v jisté sek-tě. Dalším problémem jsou vícečetná manželství nebo potíže se získáním dokumentů nebo dostatečných svědectví ohledně ne/existence křtu. Srov. P. AMENTA, *Le procedure...*, s. 102–110; A. SILVESTRELLI, *Scioglimento...*, s. 200–201; J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 160.

⁵¹ Srov. J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 161; J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 312–313.

⁵² Srov. *The Canon Law Digest* IX, 1983, s. 684; J. KOWAL, *Lo scioglimento...*, s. 457, pozn. 32.

⁵³ Srov. L. SABBARESE – E. FRANK, *Scioglimento...*, s. 75–76; J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 312; J. J. KENNEDY, *The Dissolution...*, s. 161; K. M. AMBORSKI, *The development...*, s. 53–54.

⁵⁴ Srov. *The Canon Law Digest* VI, 1969, s. 649; VIII, 1978, s. 844–845, 1186; IX, 1983, s. 678–679.

⁵⁵ Platné manželství je podle kán. 643 §1, 2° překážkou pro platný vstup do noviciátu nebo pro obdržení svěcení. Srov. též *The Canon Law Digest* X, 1986, s. 184–185; A. RAVA, *L'ammissione di separati e di divorziati negli istituti religiosi*, in: *Quaderni di diritto ecclesiale* 18, 2005, s. 202–212.

⁵⁶ Srov. kán. 1047 § 2 CIC; P. V. PINTO (ed.), *Commento...*, s. 89; A. MARZOA – J. MIRAS – R. RODRÍGUEZ-OCAÑA, *Comentario exegetico al código de derecho canónico*, vol. III/1, 2. vyd., Pamplona 1997, s. 997; J. KOWAL, *Le Norme...*, s. 312; A. RAVA, *L'ammissione...*, s. 206–212.

⁵⁷ Srov. J. H. PROVOST, *Some Approaches to the Application of Canon 1127*, in: *The Jurist* 40, 1980, s. 428–429; ARCHDIOCESE OF CHICAGO, *Privilege of the Faith. Leave the Parties in Good Faith*, in: *The Jurist* 28, 1968, s. 212–213. Pinkneyville je pseudonym jedné americké diecéze.

⁵⁸ Srov. C. J. HETTINGER, *The Pickneyville Privilege*, in: *The Jurist* 29, 1969, s. 86–87; ARCHDIOCESE OF CHICAGO, *Privilege...*, s. 213.

⁵⁹ Srov. *The Canon Law Digest* X, 1986, s. 185–187.